

archanjel - v hierarchii *anjelov*, vodca, *knieža anjelov*: *Gabriel, Michal, Rafael, Uriel/Ariel*; zobrazovaní v *byzantskom umení* so *svätožiarou* a titulom; rozlišovaní svojimi *atribútmi*; pozri *Abgarov obraz, mandylion*

archanjel Gabriel - posol zvestovania: *Zachariášovi* narodenie *Jána Krstiteľa*, *Anne* narodenie *Panny Márie*, *Márii* narodenie *Ježiša* (pozri *Zvestovanie*), pastierom narodenie *Mesiáša* (pozri *Klaňanie pastierov*); jeho *atribútom* je kvet *ľalie* (symbol čistoty a žezla - pozri *symboly kresťanské*), ďalším atribútom je *oliva* (zobrazenie v niektorých výjavoch zvestovania); v *islame* sa nazýva *Džibríl*; pozri *Hagar, Zemzem; papagáj* (Biedermann)

Hall: posol boží a zvestovateľ narodenia, uctievaný kresťanmi aj *Židmi* a *moslimami* (vystupuje v *Starom zákone*: *Daniel* 8,16; 9,21; aj postava v *koráne*); Gabriel predpovedal narodenie *Jána Krstiteľa* a *Panny Márie*; anjel, ktorý sa zjavil matke *Samsona* je tradične stotožňovaný s Gabrielom; rovnako aj anjel zvestujúci *narodenie Pána* a anjel zvestujúci *Kristove zmŕtvychvstanie*; Gabrielovou hlavnou úlohou v kresťanskom umení je rola anjela zvestovania, keď sa zjavuje pred *Pannou Máriou*; jeho atribútom je *ľalia*, ktorú drží v ruke, alebo v ranorenesančnom umení *žezlo* zakončené štylizovaným kvetom *ľalie*; *žezlo* je niekedy ovinuté zvitkom s nápisom „*Ave Maria*“ alebo „*Ave gratia plena Dominus tecum*“ (Pozdravená buď, milosti plná, Pán s tebou); pozri *Tri zbožné ženy pri hrobe/ Tri Márie pri hrobe; Rybník Bethesda*

Nový biblický slovník: hebr. – „boží muž“ alebo „božia sila“; jeden z dvoch anjelov, ktorí sú v biblii pomenovaní menom (druhým je *Mikael - Michael*); bol vyslaný, aby vyložil *Danielove* videnie (*Daniel* 8,16) a aby mu odovzdal proroctvo týkajúce sa sedemdesiatich týždňov (*Daniel* 9,21); niektorí vykladači *Písma* označujú ako *Gabriela* aj anjela z *Daniela* 10,5nn; v nekanonickej literatúre (pozri *kánon*) je Gabriel jedným z archanjelov „anjelov prítomnosti“, ktorí stoja pred božím trónom, chvália *Hospodina* a prihovárajú sa za ľudí; jeho meno sa objavuje vo spojení s ďalšími tromi archanjelmi (*Michaelom, Rafaelom a Saríelom* (alebo *Urielom*); alebo vystupuje ako jeden zo siedmich spolu s *Urielom, Rafaelom, Raguelom, Mikaelom, Saríelom* (alebo *Saraqaelom*) a *Ramíelom*; Gabrielovou konkrétnou úlohou je strážiť *raj* (1 *Henoch* 20,7); Gabriel zničil predpotopných obrov (1 *Henoch* 90,21n) a spolu s ostatnými archanjelmi sa zúčastní *posledného súdu; tartúmy* a *rabínska* literatúra často považujú za *Gabriela* alebo *Michaela* nepomenovaných anjelov v *Starom zákone*

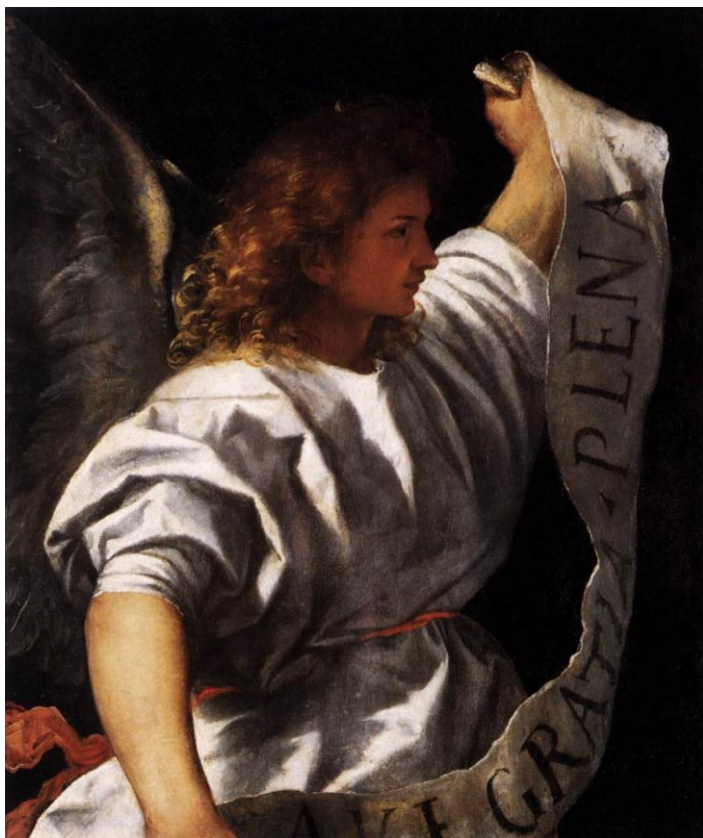
Archanjel Gabriel, tzv. zlaté vlasy (ikona, 12.st.)

Archanjel Gabriela (byzantská ikona, 1387-1395)

A. Rublev: Archanjel Gabriel (ikonostas v Chrámú Zosnutia presvätej Bohorodičky, Vladimir, 1408)

Tizian: Archanjel Gabriel (detail z polyptychu Vzkriesenie, 16.st.)

M. Burgess (rytec) podľa J. B. Medina: Archanjel Gabriel vyháňa Satana zo záhrady (ilustrácia k Miltonovmu Stratenému raju, 1688)

H. Aldegrever: Vyhnanie z raja (tanec smrti)

archanjel Michael - hebr. Míkael – „trestajúci“ (ohnivým mečom vyhánal z raja *Adama* a *Evu*); vodca anjelských zborov, ktoré porazia *draka* - symbol *diabla*, *anjelov padlých* v záverečnej bitke *Apokalypsy*; zobrazovaný v brnení, s *mečom* a *kopijou*; zasvätené mu boli románske a gotické *karnery*; kresťanský motív *heraldických figúr*; pozri *brána nebeská*; *anjel* (Heinz-Mohr); *karnery*; *Sv. Michal a váženie duší*

Hall: strážny anjel židovského národa, ktorého *kresťanstvo* prijalo ako svätého ochrancu cirkvi bojujúcej (v tomto význame používaný aj názov „*silný anjel*“); jeho pôvod zrejme v náboženstve starovekej *Perzskej ríše*, ktorej *pantheon* rozdelený na svetlo a temnotu, dobro a zlo; *bohovia svetla*, so ktorými je Michal spájaný, sú v neustálom konflikte s bohmi temnoty; v kresťanskom zobrazení má na sebe drôtenú košeľu, vyzbrojený štítom a mečom alebo kopijou alebo obidvoma zbraňami; jeho krídla zabraňujú zámene s iným drakobijcom, sv. *Jurajom*; *satan*, s ktorým Michal bojuje, má svoju pololudskú podobu alebo je *drakom*, leží natiahnutý na zemi pod nohami archanjela, ktorý sa ho chystá zabiť; Michal tiež zobrazovaný ako váži duše zosnulých, aby zistil ich zásluhy, pokiaľ ide o spravodlivosť; v tomto poňatí má pôvod v *egyptskej mytológii* (pozri „*váženie srdca*“) a v *gréckej mytológii* (sprevádzanie duší mŕtvych bol jeden z úkolov *Herma*, príp. rímskeho *Merkúra*, ktorý v *podsvetí* ich vyvažoval dušami mŕtvych hrdinov; pozri *Hermes Psychopompos*) > rytá *gemma* z ranokresťanských čias zobrazuje archanjela Michaela s *kaducetom* a okridleným klobúkom, ktoré sú atribútmi rímskeho *Merkúra*; > miesta zasvätené Michaelovi boli na pahorkoch a kopcoch, kde tiež umiestňované *Merkúrove chrámy*; kresťanské umenie zobrazuje Michaela, ako drží váhy, na ktorých miskách sú zobrazené drobné ľudské postavičky (duše); nejasné je rozlíšenie duše spravodlivého a hriešnika; obľúbeným motívom je aj *démon*, ktorý vychyľuje tajne jednu z misiek; svätý Michael je často ústrednou postavou v

zobrazení *Posledného súdu* (Sv. Michal a váženie duší); pozri *apokalyptické motívy*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*

Nový biblický slovník pod heslom Míkael: hebr. – „Kto je ako Boh?“, synonymum mien Mikajáš, Micheáš; anjela Michaela *pseudoepigrafná* literatúra považuje za ochrancu a orodovníka za *Izrael* (1 Henoch 20,5;89,76; pozri *patrón*); v knihe *Daniel* (12,1) vystupuje konkrétne ako ochranca Židov pred hrozbou bezbožnej moci Grécka a Perzie; z jeho postavenia je možné usudzovať, že práve on bol archanjelom, o ktorom píše List Júdov 9 (pozri *Nový zákon*), že sa prel s diablom o *Mojžišovo* telo; Michael sa ďalej objavuje vo *Zjavení Jána* (12,7), kde vedia vojnu proti drakovi (pozri *Bitka na nebi*)

<http://et.wikipedia.org/wiki/Miikael>

http://en.wikipedia.org/wiki/John_Baptist_Medina

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/8601031736/in/photostream/>

Majster ikony archanjela Michaela: Archanjel Michael (champlevé, byzantská ikona, 10.st.)

Archanjel Michael (freska z kostola Chora v Istanbuli, Turecko, 1315-1320)

A. Rublev: Archanjel Michael (ikonostas v Chrámú Zosnutia presvätej Bohorodičky, Vladimir, 1408)

H. Schedel (grafik): Archanjel Michael (Norimberská kronika, 1493)

P. Perugino: Nanebovzatie Panny Márie so štyrmi svätými, kardinálom Bernardom degli Umberti, Giovanni Gualbertom, sv. Benediktom a archanjelom Michaelom (oltár z Vallombrosy, 1500)

J. Vignali: Sv. Michael oslobodzuje duše z očistca (17.st.)

Neznámy rezbár (pôvodne Slovenský rezbár zo 17.storočia): Archanjel Michael (1600-1700)
Slovenský rezbár z 2. polovice 18.storočia: Archanjel Michal (1766-1769)

M. Burgess (rytec) podľa J. B. Medina: Michael predpovedá ukrižovanie (ilustrácia k Miltonovmu Stratenému raju, 1688)

F. de Espinabete: Archanjel Michael (18.st.)

Archanjel Michael a drak - v Beatových rukopisoch alternatívny názov *Bitky na Nebi* (Zjavenie 12,7-12); pre svoju samostatnú ikonografiu (Michael s drakom/hdom pod nohami) existuje ako samostatný motív aj mimo Beatove rukopisy; väčšinou so samostatnou ikonografiou; jeho zámene so sv. Jurajom a drakom bráni Michalova okrídlená postava; veľmi blízky námet Archanjela Michaela s drakom je námet *Archanjelom Michael víťazí nad Satanom, Bitka na nebi*

(12,7-12. Boj na nebi). Archanjel Michael a drak (Beatus Huelgas, 1220)

Archanjel Michael a drak (stredoveký rukopis, 11.-12.st.)

J. de Flanders: Archanjel Michael a sv. František s Assisi (1505-1509)

H. Leu st.: Boj archanjela Michaela s Luciferom (1500)

J. Fouquet: Sv. Michael bojuje s drakom (15.st.)

G. David: Sv. Michael (oltárny obraz, 1510)

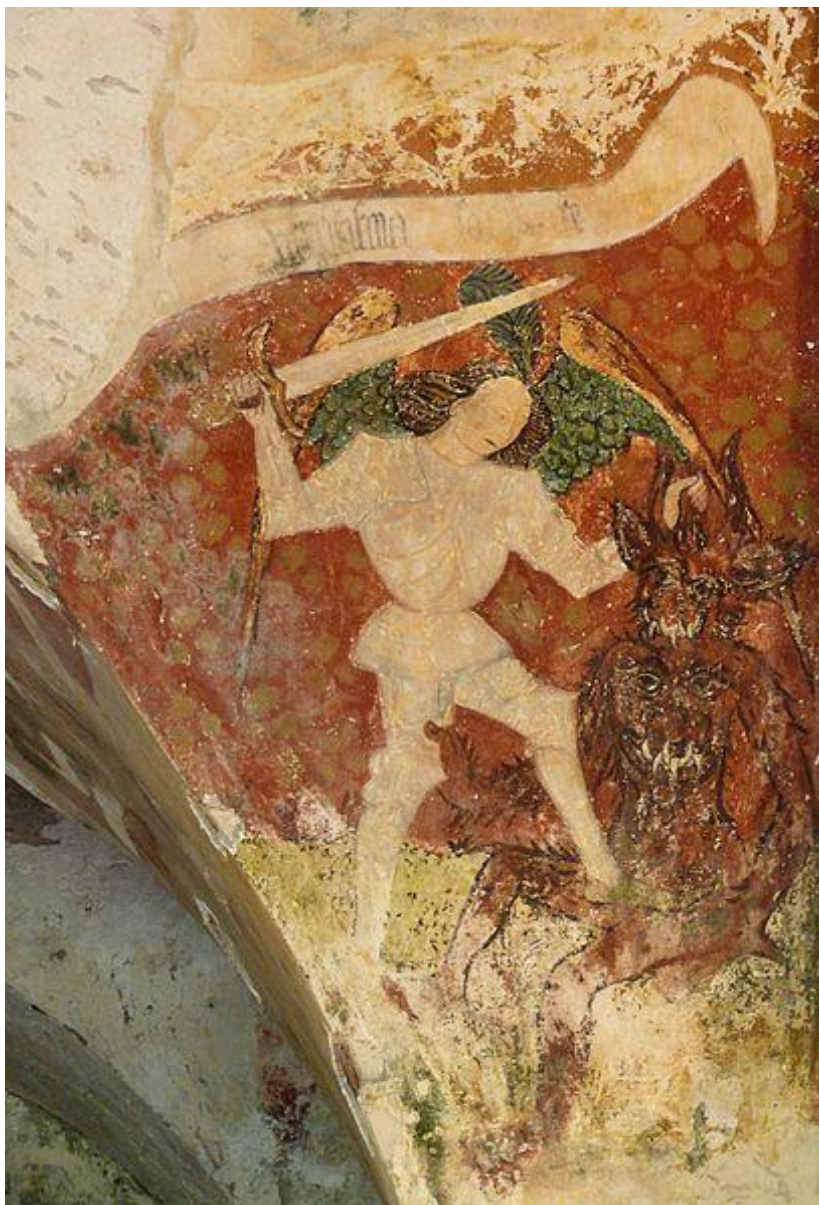

S. F. Ušakov: Archanjel Michael stúpajúci po diablovi (1676)

(12,7-9. Boj draka na nebi) **Archanjel Michael a drak** (Apokalypsa z Angers, 34.scéna, 1377-1382)

Archanjelom Michael víťazí nad Satanom - námiet blízky zobrazeniu archanjela Michaela bojujúceho s drakom (pozri *Archanjel Michael a drak*); v podstate sa líšia iba ikonografiou satana, ktorý nemá podobu zvieracieu, ale *antropomorfnú*; niekedy je podoba Satana a draka zmiešaná (pazúry, krídla) a slová satan a drak sa v názve námietu voľne zamieňajú

Archanjel Michael zabija Satana (freska krypty kostola v Gargillesse-Dampierre, Francúzsko, 12.st.)

Podľa Raffaela: Archanjel Michael a drak (grafický list z Philips Medhurst Bible)

C. Crivelli: Archanjel Michael a drak (1476)
J. Lieferinx: Archanjel Michael zabíja draka

G. Romano: Sv. Michael (1530)

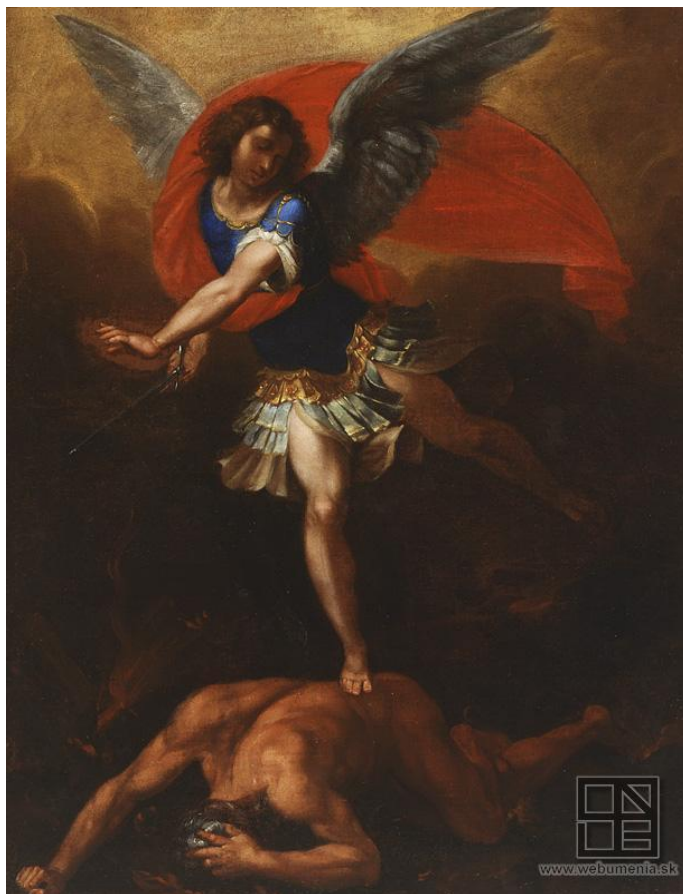
J. Duvet: Bitka na nebi. Svätý Michal jeho anjeli bojujú s drakom. Drak zrazený na zem (rytina, 1546-1555) 12

L. Giordano: Sv. Archanjel Michael (1663)

P. de Jode I alebo P. de Jode II: Archanjel Michael a drak (rytina, 1585-1674)

Stredoeurópsky maliar z prelomu 17. - 18.storočia: Archanjel Michael (1700)

H. Wierix: Archanjel Michael (1619)

H. Wierix: Archanjel Michael (1619)

H. Wierix: Sv. Michal porazil draka (1585)

G. Reni: Archanjel Michael víťazí nad Satanom (1636)

Archanjel Michael a váženie duší - Sv. Michal a váženie duší

archanjel Rafael - jeden zo siedmich *anjelov*, ktorí smeli predstúpiť pred tvár boha; ochranný *archanjel* pútnikov; jeho *atribútom* je *pútnická palica* a *tanistra*; ochranca ľudí, ktorý predkladal bohu ich prosby; predobraz neskoršej predstavy osobného *anjela strážneho*, ktorá sa rozvinula v 17.st. a v maliarstve uplatnená v 19.st.; zobrazovaný ako mládenec; pozri *panteón*, *Tobiáš*, *pyxis*; *anjel* (Heinz-Mohr); *atribúty*, *symboly*, *alegórie* a *prirôvnania*

Malý lexikón biblie: podľa starozákonného *apokryfu* Kniha Tobiašova (pozri *Tobiáš*) jeden zo siedmich *anjelov*, ktorí smú predstúpiť pred tvár Boha; jeho úlohou je ochraňovať ľudí, predkladať bohu ich prosby a uzdravovať chorých (pozri *choroba*)

Hall: v umení zobrazovaný predovšetkým ako spoločník sprevádzajúci na ceste mladého *Tobiáša*; v renesančnom Taliansku obraz *Tobiáša* a anjela pripomínal zvyčajne odchod syna z rodiny do vzdialeného mesta alebo zeme (na obraze *Tobiáš* mával podobu syna); taliansky renesančný maliar *Raffaello Santi z Urbina* zobrazil svojho strážneho menovca ako predstavuje *Tobiáša* (drží *rybu*) *Panne Márii* a dieťaťu *Ježišovi* na tróne (*Madonna del Pesce* - *Madona* s *rybou*); ako takmer všetci anjeli má Rafael *kridla* a je oblečený ako *pútnik*, na nohách má sandále a drží *pútnickú palicu*, niekedy *tanistru* alebo *tekvicu* na vodu; niekedy drží aj malé puzdro alebo *pyxis*; nakoľko jeho meno znamená „Boh uzdravuje“, bol Rafael tradíciou stotožňovaný s anjelom, ktorý rozvíril vodu v rybníku *Bethesda* (pozri *Rybník Bethesda/Uzdravenie chorého v Bethesda*)

http://en.wikipedia.org/wiki/John_Baptist_Medina

Raffael: Madona s rybou (1513-1514)

M. Burgess (rytec) podľa J. B. Medina: Rafael varuje Adama (ilustrácia k Miltonovmu Stratenému raju, 1688)

M. Burgess (rytec) podľa J. B. Medina: Rafael nabáda k trpezlivosti (ilustrácia k Miltonovmu Stratenému raju, 1688)

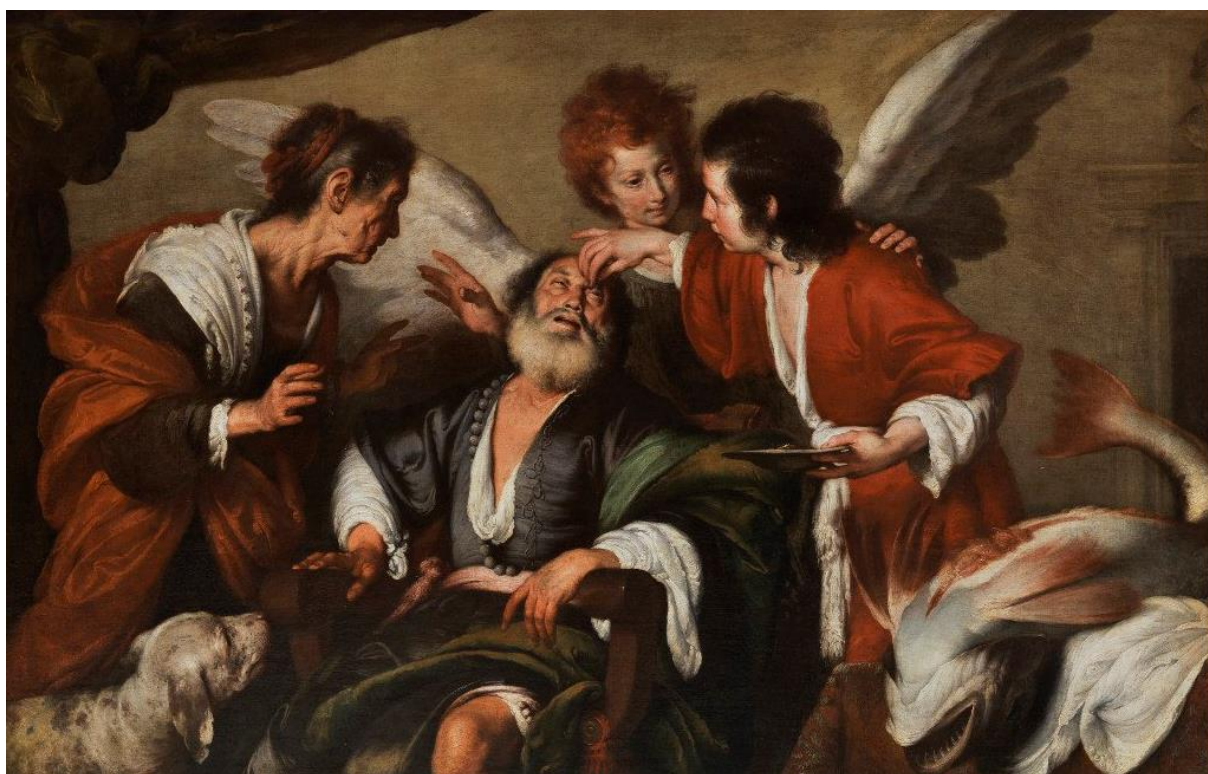
P. Lastman: Anjel a Tobiáš s rybou (1613)

P. Lastman: Anjel Rafael odchádza od starého Tobiáša a jeho syna (1618)

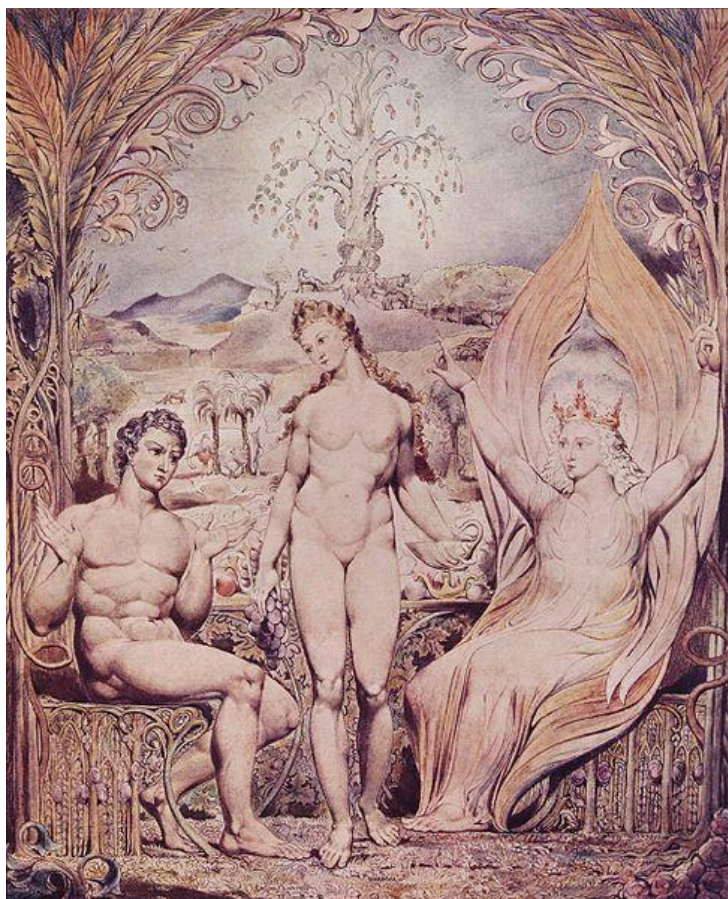
M. Stoma: Tobiáš (1600)

B. Strozzi: Vyliečenie Tobita (17.st.)

C. Giaquinto: Tobiaš a anjel (1740)

W. Blake: Archanjel Rafael s Adamom a Evou (podľa J. Milтона: Stratený raj, 1808)

archanjel Uriel/Ariel - Baleka v súvislosti s heslom *archanjel*: ochranný *archanjel*, strážca Kristovho hrobu zobrazovaný pri Kristovom *zmŕtvychvstaní* alebo pri prázdnom hrobe (pozri *Zbožné ženy pri hrobe/Tri Márie pri hrobe*); pozri *boží hrob*; *anjel* (Heinz-Mohr)

Nový biblický slovník pod heslom *Ariel*: hebr. – „vyhňa (Boha), obetná vyhňa“

Beliana v súvislosti s heslom *Ariel*: v neskoršej židovskej *démonológii* meno anjela

Zmŕtvychvstanie Krista. Tri Márie pri hrobe (Codex Egbert, 980-993)

Anonym: Vzkriesenie Krista - Zbožné ženy pri hrobe (iluminácia z Holkham biblie, 1320-1330)

H.-L. Levy: Mŕtvy Kristus s anjelmi (19.st.)